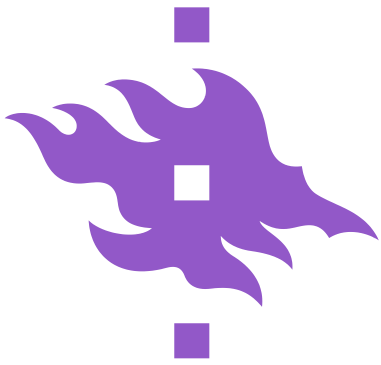

Väärinkäytösten varjot auttamisammateissa

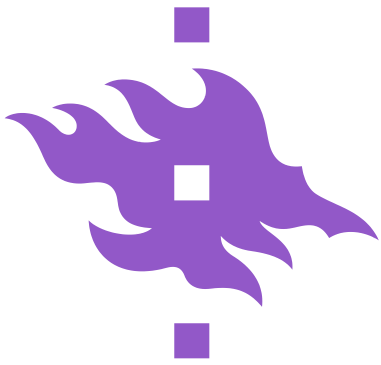
Avoim eettinen foorumi

Jaana Hallamaa

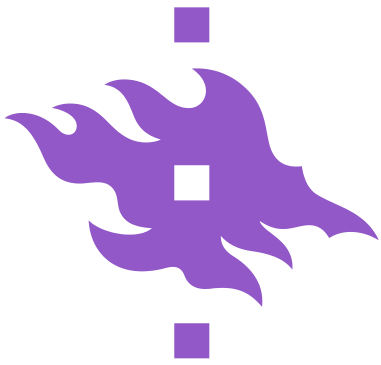
Auttajan varjo

- Auttamistyön eettisiä varjopuolia lähestytään usein psykologian kannalta.
- Vaarana
 - Itseen kohdistuvat kohtuuttomat ja epärealistiset odotukset
 - Riippuvuussuhteiden syntyminen
 - Auttajan omat tarpeet
 - Vallankäyttö

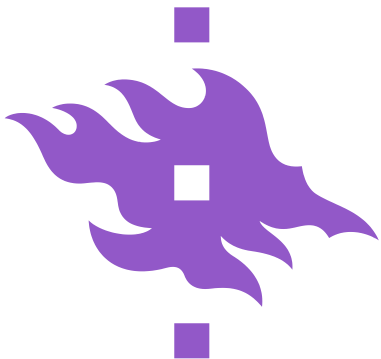
Toinen näkökulma

- Auttamistyö
 - Toimintana
 - Suhteena
 - Yhteistoimintana
- Keskeistä auttamistoiminnan käsitteellinen luonne
 - Mitä teemme, kun autamme?
- Toiminnan yhteisölliset ehdot
 - Millaisia relaatioita auttaminen muodostaa?

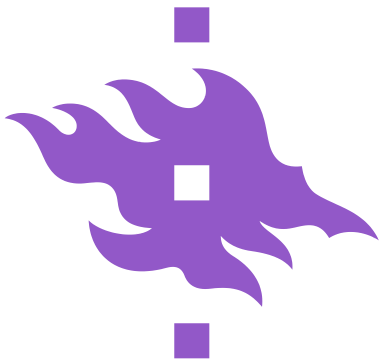
Listalla tänään

- Liikkeelle käytännön esimerkistä
 - Mitä tapahtui ja miksi?
- Kuinka auttamista voi käsitteellistää?
 - Kuinka auttamistyötä ja sen vaikeuksia voi ymmärtää?
- Hyvä ja huono auttaminen
 - Auttaminen on relaatio.
- Kestävä ja kestämaton auttaminen
 - Auttaminen on sosiaalista toimintaa.

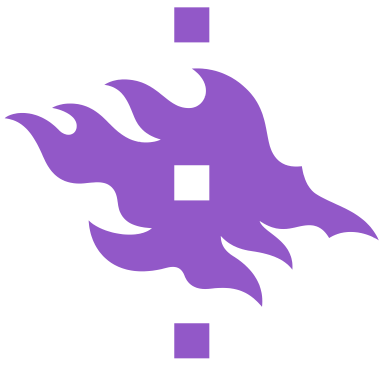
Sydänkirurgin kertomaa

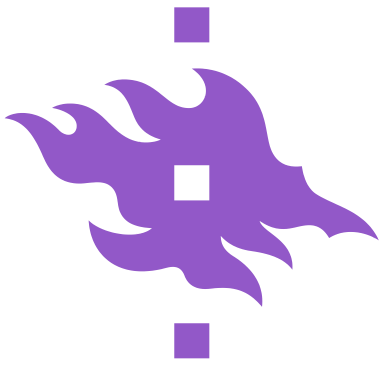
Auttaja turhautuu – missä vika?

- Sydänkirurgi ja hoitotiimi ovat onnistuneet erinomaisesti:
 - Vaikea leikkaus on onnistunut.
 - Tehohoito on tuottanut tulosta.
 - Potilas on tervehtynyt ja hänet voidaan kotiuttaa.
- Silti: ”Miksi ihmeessä teen tätä työtä?”
- Potilaan reaktio paljastaa:
 - Apu ei mennyt perille.
 - Hoito ei ”tehonnut”.
 - Perusongelma ei korjaantunut.

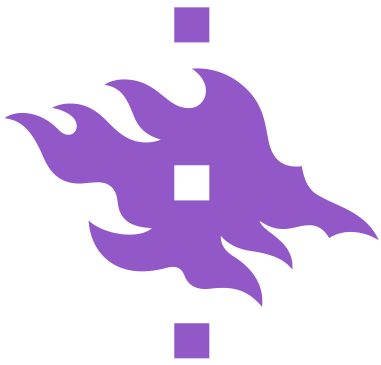
Kuvitteellinen ideaalitilanne

- Sydänkirurgi kohtaa kotiin lähtevän potilaan ja kertoo potilaan saamasta hoidosta.
- Potilas vastaa:
 - Kiitos kaikista ponnisteluistanne.
 - Pelastitte henkeni.
 - Ymmärrän, että elämäntapani oli vähällä tappaa minut.
 - Minulla on ollut aikaa pohtia elämääni.
 - Haluan parantua alkoholismista.
 - Kuntouduttuani haluan elää hyödyllisenä yhteiskunnan jäsenenä ja auttaa puolestani muita.

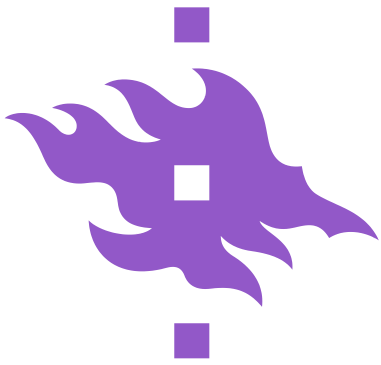
Millä ehdoin ihanne toteutuisi?

- Auttamisen ihanteeseen kuuluu että
 - autettava ei jää avun passiiviseksi kohteeksi
 - vaan voimaantuu auttamaan itse itseään ja toimimaan muiden hyväksi.
- Auttaminen voidaan purkaa tasoiksi.
- Auttaminen on relaatio, jonka osapuolia auttaja ja autettava ovat.

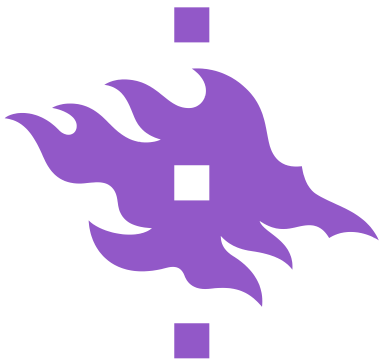
Auttamisen käsiteanalyysi

- Lähtötilanne
 - Auttaja A auttaa autettavaa B asiassa c
 - Asia c on jokin B:n kannalta tärkeä hyvä.
- Auttamisen tasot
 1. B:n hyvä c on vaarassa tuhoutua tai mitätöityä.
 2. B:n hyvä c on vaarassa vähentä.
 3. B:n hyvä c ei toteudu, jonkin ulkoisen puutteen vuoksi.
 4. B:n hyvä c ei toteudu, jonkin B:n sisäisen puutteen vuoksi.

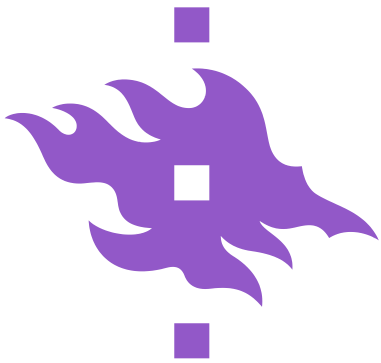
Auttamisen tasot: esimerkkitapauksena ”viinamies”

1. Hoitotiimi estää potilasta kuolemasta.
2. Hoitotiimi ylläpitää potilaan elintoimintoja
3. Hoitotiimi vahvistaa potilaan kuntoa ulkoisin keinoin.
4. Hoitotiimi vaikuttaa myönteisesti potilaan käsitykseen itsestään, elämästään ja mahdollisuuksistaan.

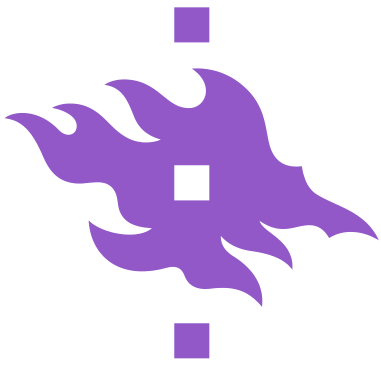
Auttamisen tasot toimintana

1. B:n hyvää uhkaavan haitan tai vahingon estäminen
2. B:llä olevan hyvän ylläpitäminen
3. B:n toimijuuden edistäminen ulkoisiin tekijöihin vaikuttamalla
4. B:n toimijuuden vahvistaminen B:n sisäisiä voimavaroja vahvistamalla

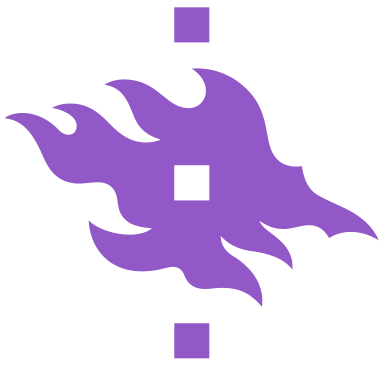
Auttaminen on relaatio

- Auttamista voidaan tarkastella myös autetuksi tulemisena.
 - Miten auttamisen tasot heijastuvat B:n asemassa?
- Yksi on varmaa:
 - B ei voi saada apua, jos hän ei ota apua vastaan.
- Onnistunut auttaminen on yhteistoimintaa.

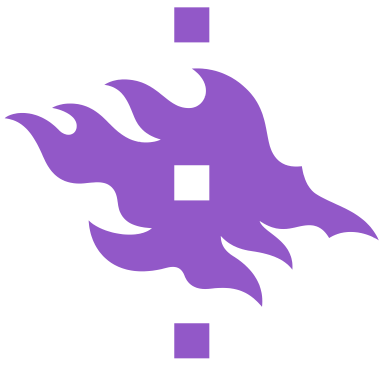
Autetuksi tulemisen tasot

- B voi tulla autetuksi vain jos
 1. B ei estä A:n toimintaa.
 2. B suostuu A:n avun kohteeksi.
 3. B on valmis käyttämään hyödykseen A:n tarjoamaa ulkoista resurssia.
 4. B osallistuu omalla panoksellaan A:n mahdolliseksi tekemään toimintaan.

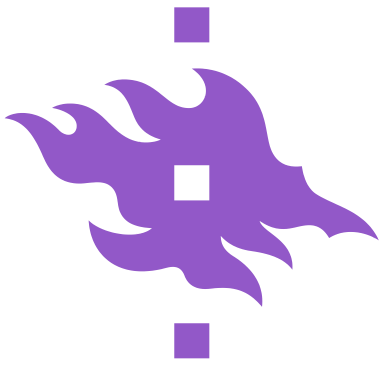
Autetuksi tulemisen tasot

- Auttamisportaiden alimmilla askelmilla B voi olla pelkkä kohde.
- Mitä merkittävämmän A resursoi B:tä, sitä suurempaa B:n omaa panosta autetuksi tuleminen edellyttää.
- Auttaminen on kahdensuuntaista toimintaa.
- Autetuksi tuleminen on autetun vastaus apuun.
- Auttamisen huipentuma:
 - A voimaannuttaa B:n niin, että B haluaa auttaa muita ja pystyy siihen.

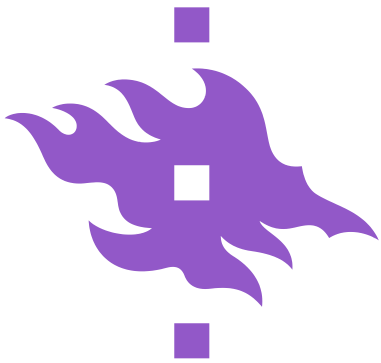
Sydänkirurgin turhauma

- Sydänkirurgin toiveena ja tavoitteena oli auttaa potilasta auttamisen kaikilla tasoilla.
- Turhautumisen taustalla:
 - Potilaan käsitys omasta hyvästään (ja omista mahdollisuuksistaan) ei muuttunut hoidon aikana.
 - Potilas jatkaa sairaalasta päästyään elämäntapaa, joka oli sairaalaan joutumisen syy.
 - Hoidon onnistuminen mahdollistaa potilaan itsetuhoisen ja yhteisön kannalta vahingollisen elämän jatkumisen.

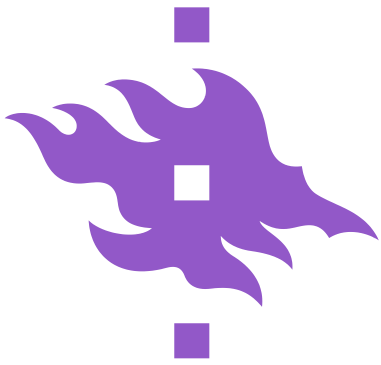
Auttaminen hyvän edistämisenä

- Auttaminen on mahdotonta ilman käsitystä toiminnan tavoitteesta.
- Auttamisen tavoitteena on edistää autettavan hyvää.
- Auttaja ei voi toimia, ellei hänellä ole käsitystä autettavan hyvästä.
- Kenen määrittelemää hyvää auttaja edistää?

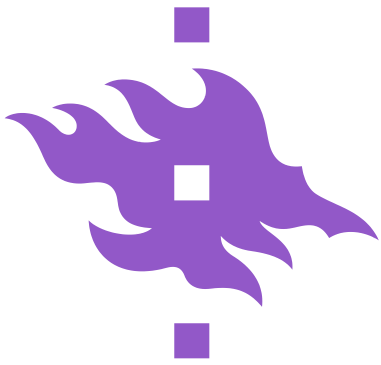
Auttaminen profession toimintana

- Professiot määrittelevät auttamisen institutionaalisen sisällön.
- Profession tehtävät ja tavoitteet sekä profession etiikka määrittelevät auttamisella tavoiteltavan hyvän.
- Terveysthuollon tavoitteena on lisätä ja vahvistaa hyvinvointia ja terveyttä ehkäisemällä, parantamalla, kuntouttamalla, ylläpitämällä ja lievittämällä.
- Ammattitaito ja –osaaminen määrittävät, miten potilaita pitää auttaa ja kuinka se tehdään.

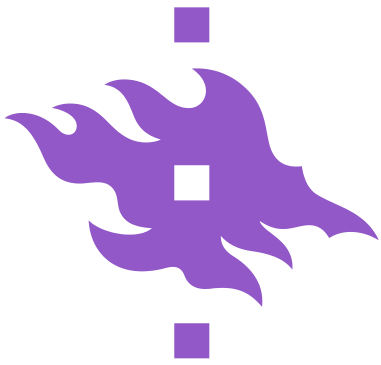
Terveydenhuolto ja tasa-arvo

- Terveydenhuolto palvelee kaikkia ihmisiä ja kunnioittaa jokaisen ihmisarvoa.
- Jokaista hoidetaan hänen tarpeensa mukaan paheksumatta ja moralisoimatta.
- Jokainen elämäntapa on yhtä hyvä (vaikka ei yhtä terveellinen).

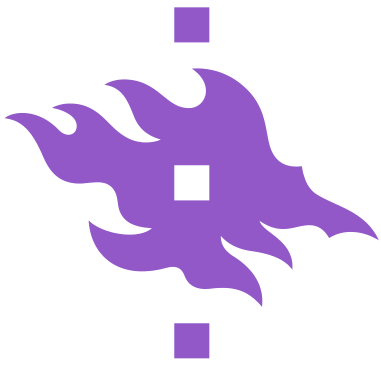
Skylla ja Kharybdis

- Profession edustaja joutuu pujottelemaan kahden karikon välistä:
- Paternalismin Skylla
 - Auttaja tietää autettavaa paremmin, mikä tämän hyvä on.
- Hylkäämisen Kharybdis
 - Auttajan ammattikuva määrittelee avun rajat eikä autettavaa nähdä kokonaisuena ihmisenä.

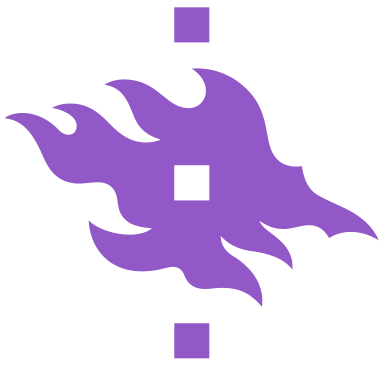
Auttamisrelaatio täydentyy

- Auttaminen muodostaa relaation auttajan ja autettavan välille.
- Institutionaalisessa auttamisessa auttajalla on lisäksi suhde omaan työyhteisöönsä ja professioonsa.
 1. Työyhteisö voi olla auttamisen verraton tuki tai sen merkittävä vaikeuttaja.
 2. Profession jäsenyys on vaativan auttamistyön luovuttamaton voimanlähde.

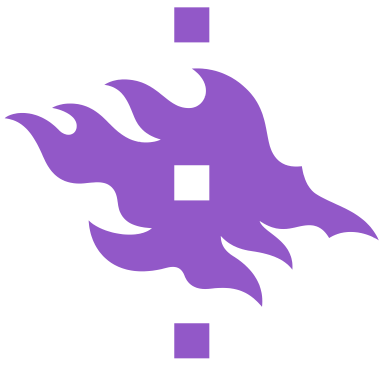
Työyhteisö auttamisen taustavaikuttajana

- Työyhteisö voi estää tai edistää, haitata tai voimaannuttaa jäseniään.
 - Toiminnan ulkoiset puitteet
 - Toiminnan organisoiminen ja hallinnoiminen
 - Toimijoiden väliset institutionaaliset suhteet ja roolit
 - Toimijoiden väliset epäviralliset suhteet ja roolit

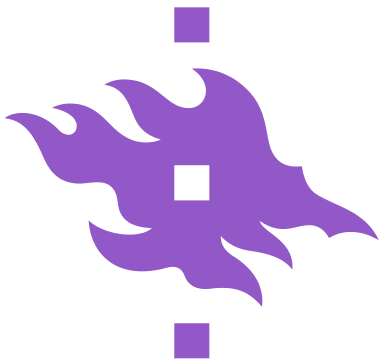
Työnteko on ”suhdetoimintaa”

- Onnistumiseen tarvitaan motivoitunutta, myönteistä yhteistyötä.
- Epäkohdat, vaikeudet ja virheet johtuvat vain harvoin yksittäisestä työntekijästä.
- Tilanne- ja systeemiset tekijät vaikuttavat ratkaisevasti epäonnistumisiin.

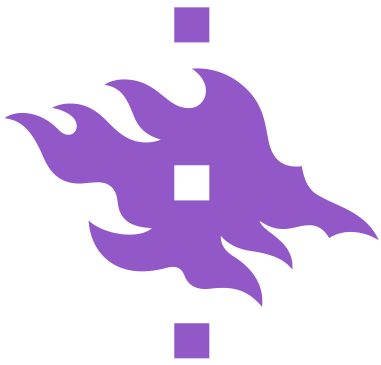
Kulttuurin muutos

- Yksilösuorituskulttuurissa etsitään sankareita ja konnia.
 - Virheen tapahduttua on tärkeintä löytää syyllinen.
- Yhteistyökulttuurissa
 - Sitoudutaan yhteiseen tavoitteeseen
 - Arvostetaan avoimuutta, kriittisyyttä ja erilaisuutta
 - Opetellaan oppimaan virheistä.
 - Opetellaan suhtautumaan epäonnistumisiin resursseina.

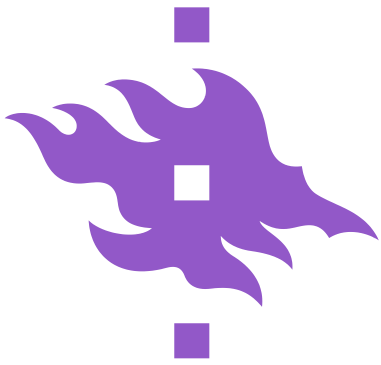
Auttaminen on vaikeaa

- Auttaminen on vaikeaa ja vaativaa:
 - Oman alan ammattitaidon hallitseminen
 - Sosiaalinen taitavuus ja psykologinen tarkkanäköisyys
 - Työyhteisön jäsenyys
- Auttamistyössä tarvitaan kaikki mahdolliset resurssit.

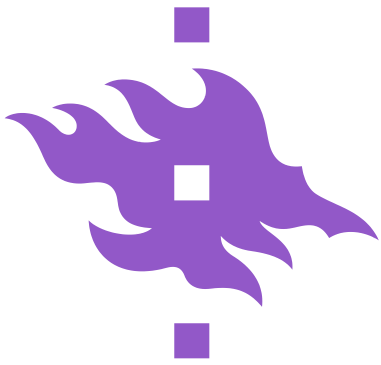
Raha ei ratkaise (kaikkea)

- Professio on auttamistyön keskeinen resurssi.
 - Profession integriteetti
 - Profession etiikka
 - Kollegiaalisuus
 - Profession pääoman karttuminen
- Tehostamis- ja hallinnoimiskulttuurissa professioiden merkitys on sivuutettu, sitä on vähätelty ja se on pyritty turhentamaan.

Sydänkirurgi jaksaa taas!

- Sydänkirurgin työpaikalla
 - kehitetään jatkuvasti jokaisen omaa ja yhteistä työtä.
 - vallitsee kunnioittamisen ja arvostamisen ilmapiiri.
 - kaikki haluavat oppia toisiltaan ja yhdessä.
 - työyhteisön jäsenet tukevat toisiaan.
- Esimiehet ja johto suojaavat professioiden integriteettiä ja luottavat työntekijöihin.
- Työnantaja huolehtii työntekijöiden hyvinvoinnista ja jaksamisesta.

Väärinkäytösten varjot?

- Ei ole toimintaa, joka ei koskaan epäonnistuisi.
- Laatu järjestelmät eivät korvaa motivaatiota ja sitoutumista.
- Asioiden psykologisoiminen ei auta ratkaisemaan (kaikkia) ongelmia.
- Todellisuusdiagnoosiin tarvitaan myös käsitteellisiä välineitä.
 - ”Tosiasiajn tunnustaminen on kaiken viisauden alku.”